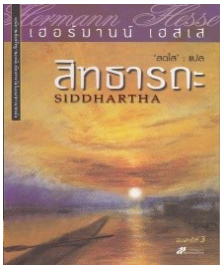
วิจารณ์หนังสือ : Book Review
สิทธารถะ (Siddhartha)

ผู้เขียน: เฮอร์มานน์ เฮสเส (Hermann Karl Hesse)
ผู้แปล: สดใส ขันติวรพงศ์

นิมิต ตราชู[1] และ จรัส ลีกา[2]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น[1,2]
Nimit Trachu[1] and Jaras Leeka[2]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus[1,2]
Corresponding Author, E-mail: t_nimit1@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

บทวิจารณ์หนังสือนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอวิธีการแสวงสัจธรรมที่เกิดจากการค้นพบด้วยตัวเราเอง เอกสาร ตำราเรียน ครูผู้สอน เป็นเพียงผู้บอกวิธีการแห่งการเข้าถึง ส่วนการเข้าถึงสัจธรรมนั้นจะต้องเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของเราเองด้วยการทำจิตให้มีอิสระที่จะนำไปสู่การมีปัญญาที่จะเข้าถึงสัจธรรมเพราะปัญญาเป็นสภาวะที่ไม่สามารถถ่ายทอดผ่านประสบการณ์ให้กับบุคคลอื่นได้ ผู้ที่ปรารถนาจะเข้าถึงสัจธรรมจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง

คำสำคัญ: สิทธารถะ; สมบูรณภาพ; การเรียนรู้จากสายน้ำ

---

* ได้รับบทความ: 5 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 13 ธันวาคม 2566; ตอบรับตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2566
Received: 5 October 2023; Revised: 13 ธันวาคม 2023; Accepted: 26 December 2023

Abstract

The purpose of this book review is to present a method for seeking the truth through self-discovery. Documents, textbooks, and teachers are only the means of reaching it. As for reaching the truth, it must come from our own learning process by making the mind free, which will lead to having the wisdom to access the truth because wisdom is a state that cannot be transferred through experience to a person. other Those who wish to enter the truth must learn it by themselves.

Keywords: Siddhartha; Perfection; Learning From The Water

บทนำ

หนังสือเรื่อง “สิทธารถะ” เขียนโดยนักเขียนแนวจินตนิยม (Romanticism) ชาวเยอรมัน ชื่อ เฮอร์มานน์ เฮสเส (Hermann Karl Hesse) แปลโดย สดใส ขันติวรพงศ์ สำนักพิมพ์ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ ปี/ครั้งที่พิมพ์ : พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2558 จำนวนหน้า : 147 หน้า เลข ISBN: 974-341-4576 เนื้อในพิมพ์ : ขาวดำ ชนิดกระดาษ : กระดาษถนอมสายตา หนังสือสิทธารถะเป็นเรื่องราวการออกบวชของสองเพื่อนรักจากวรรณะพราหมณ์ ได้แก่ สิทธารถะและโควินทะ ทั้งสองได้มุ่งมั่นบำเพ็ญพรตเพื่อแสวงหาสัจธรรม กระทั่งได้พบพระพุทธเจ้าโควินทะตัดสินใจบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา แม้ตั้งใจปฏิบัติและยึดมั่นในคำสอนของพระพุทธเจ้า แต่ก็ไม่บรรลุสัจธรรมอันเป็นเป้าหมายสูงสุดได้ ในขณะที่สิทธารถะปฏิเสธที่จะเดินตามรอยบาทพระศาสดา เขาหันหน้าไปสู่การเรียนรู้ในแบบโลกิยวิสัย แสวงหาสัจธรรมด้วยวิธีการของเขาเอง แต่กลับได้บรรลุสัจธรรมดังที่ตั้งใจไว้ในที่สุด

เฮอร์มานน์ เฮสเส ได้เขียนสิทธารถะเพื่อเป็นภาพสะท้อนความรู้สึกในใจของเขาผ่านวรรณกรรมเรื่องสิทธารถะที่มุ่งแสวงหาปัญญาด้วยตนเองซึ่งครั้งหนึ่งเขาเคยเป็นขบถต่อค่านิยมของครอบครัวที่ปรารถนาให้เขาเจริญรอยตามบิดาด้วยการเป็นนักสอนศาสนา เขาปฏิเสธการเข้าเรียนในระบบโรงเรียน แต่กลับใช้วิธีการศึกษาด้วยตนเองผ่านอาชีพต่าง ๆ และประสบความสำเร็จด้วยการเป็นอาชีพนักเขียน เหตุผลในการนำหนังสือ “สิทธารถะ” เล่มนี้มาวิจารณ์เพราะเห็นว่า เรื่องราวของสิทธารถะจะเป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลผู้ที่เกิดความรู้สึกย่อท้อกลับลุกขึ้นมาต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ด้วยการเอาชนะและผ่านปัญหาเหล่านั้นไปได้อีกทั้งเนื้อหาในหนังสือยังสอนวิธีการดำเนินชีวิตควบคู่ไปกับการใช้ปัญญาที่เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเข้าถึงวิถีแห่งปัญญานี้จะต้องเข้าถึงด้วยตัวเราเองบุคคลอื่นไม่สามารถถ่ายทอดผ่านกระบวนการเรียนการสอนได้ หนังสือเล่มนี้ยังบอกวิธีการดำเนินชีวิตตามตามหลักของอาศรมของอาศรม 4 คือ พรหมจารี คฤหัสถ์ วานปรัสถ์ และสันยาสี ที่บุคคลในแต่ละช่วงอายุจะพึงปฏิบัติเพื่อชีวิตที่ดีงามตามกรอบของศีลธรรมในศาสนาที่ตนนับถือ

โครงสร้างของหนังสือ

หนังสือเรื่อง “สิทธารถะ” เขียนโดยเฮอร์มานน์ เฮสเส (Hermann Karl Hesse) นักเขียนแนวจินตนิยม (Romanticism) ชาวเยอรมัน แปลโดย สดใส ขันติวรพงศ์ มีการจัดวางโครงเรื่องไว้อย่างเป็นขั้นตอน โดยแบ่งเป็น 2 ภาค ภาคแรกมี 4 บท และภาคหลังมี 8 บท มีเนื้อหาสรุปได้ ดังนี้

ภาคที่ 1 มี 4 บท ดังนี้

บทที่ 1 “บุตรพราหมณ์” สิทธารถะ เกิดในตระกูลพราหมณ์ มีความพร้อมพรั่งทั้งรูปสมบัติ และทรัพย์สมบัติ เป็นความภาคภูมิใจของบิดาที่เกิดปีติสุขกับพราหมณ์หนุ่มผู้เป็นบุตรที่มีความเฉลียวฉลาด และกระหายในความรู้ ทั้งยังเป็นปราชญ์และเป็นเจ้าชายในหมู่พราหมณ์ด้วยกัน ส่วนมารดาของเขาก็ภูมิใจในตัวเขาไม่แพ้ผู้เป็นบิดาเช่นกันทุกครั้งที่นางแลเห็นบุตรชายของตนที่มีความงดงามในทุกอิริยาบถ ส่วนธิดาเหล่าพราหมณ์ต่างมีจิตใจหวั่นไหวเมื่อได้ยลโฉมสิทธารถะผู้มีดวงตาที่เต็มไปด้วยเสน่ห์ดุจเนตรของพระราชา พวกเธอเหมือนถูกมนต์เสน่ห์แห่งความรักเกาะกุมเอาไว้ สิทธารถะมีเพื่อนชื่อว่า โควินทะ เกิดในตระกูลพราหมณ์เช่นกัน โควินทะรักสิทธารถะยิ่งกว่าใครๆ ในทุกอิริยาบถ และยิ่งไปกว่านั้นเขารักในสติปัญญาอันเฉียบแหลมของสิทธารถะ สิทธารถะและโควินทะ (สหายทั้งสอง) ได้ร่วมวงสนทนากับผู้รู้ ถกธรรมะ ฝึกศิลปะการสงบจิต และบำเพ็ญสมาธิมาด้วยกัน เขารู้ร่ายโอมโดยไม่ต้องเปล่งเสียง โอม คือ คำแห่งถ้อยคำทั้งปวง เมื่อร่ายคำนี้ เขาต้องหายใจเข้า สูดลมลึก แล้วค่อย ๆ ผ่อนลมหายใจออก พร้อมกับปล่อยวิญญาณหน้าผากของสิทธารถะ

ฉายประกายความบริสุทธิ์ ทุกคนที่พบเห็นเขาต่างมีความรักและเขาทำให้ทุกคนยินดี และมีความสุข ในขณะที่ทุกคนเบิกบานใจแต่ดวงจิตของสิทธารถะหาได้เบิกบานไม่ มีความคิดสับสน และความไม่สงบแห่งดวงวิญญาณที่พวยพุ่งมาจากควันไฟในพิธีบูชาสังเวย มีความสงสัยในเรื่องต่าง ๆ แม้กระทั่งความรักที่ได้รับจากบิดามารดา หรือแม้กระทั่งความรู้จากพราหมณ์ราชครู การบูชายัญถวายเทพเจ้าเป็นการกระทำที่ถูกต้องดีงามจริงหรือ ความสงสัยเหล่านี้เกิดขึ้นแก่สิทธารถะทำให้เขาปรารถนาที่จะเป็นสมณะเพื่อแสวงหาคำตอบแก้ข้อสงสัยที่เกิดกับตนจึงชวนโควินทะออกจากเรือนเพื่อแสวงหาความสงบในรูปแบบของสมณะ จึงไปขออนุญาตผู้เป็นบิดาแต่บิดาไม่ได้ให้คำตอบอะไร เขายืนอยู่ในอิริยาบถเดิมจนค่อนแจ้งเพื่อรอคำตอบจากบิดาสุดท้ายบิดาก็อนุญาตโดยบอกเขาว่าเมื่อพบทางอันสุขอันประเสริฐแล้วจงกลับมาสอนพ่อด้วย

บทที่ 2 “อยู่กับสมณะ” สิทธารถะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มากมายจากเหล่าสมณะ เขารู้วิธีที่จะละตัวตนได้หลาย ๆ แบบ เขาท่องไปตามเส้นทางแห่งการปฏิเสธตัวตนด้วยเผชิญกับความเจ็บปวด เขาได้สละเสื้อผ้าราคาแพงให้กับพราหมณ์ผู้ยากจนที่พบกลางทางเหลือไว้เฉพาะผ้าเตี่ยวกับผ้าสีดินเก่า ๆ ไม่มีผ้าคลุมกาย ไม่ประกอบอาหาร กินอาหารเพียงวันละมื้อ และฝึกอดอาหารครั้งละ 14 – 18 วัน ติดต่อกัน จนร่างกายผอมแห้งและหยาบกร้าน แม้นเห็นสตรีเดินผ่านก็เย็นชา และเมื่อเห็นสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏต่อหน้าเช่น ผู้คนที่แต่งกายด้วยผ้าราคาแพง หรือการการเห็นคนรักที่พร่ำพรอดเริงรัก เป็นต้น เขาเห็นว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ควรค่า

แก่การมองทุกสิ่งล้วนเป็นมายา เป็นความสุขและความงามที่ไม่ยั่งยืน ทุกสิ่งต้องดับสลาย โลกนี้ขื่นขม เต็มไปด้วยความทุกข์ เพราะชีวิตนี้คือความเจ็บปวด เขาฝึกสมาธิด้วยการปฏิเสธตัวตนตามแบบของนักพรต จนได้ฌานสมาบัติที่สามารถถอดจิตได้ แต่แล้วสิทธารถะก็ปรารภกับตัวเองว่า การบำเพ็ญสมาธิคืออะไร อะไรคือการสละตัวตน อะไรคือการถือศีลอด และเรากลั้นลมหายใจเพื่ออะไร สิ่งต่าง ๆ นี้ เป็นเพียงการหนีอัตตา เป็นเพียงการหลบไปจากความทุกข์เพียงชั่วคราวเท่านั้น เหมือนกับการดื่มสุราเพื่อดับความกลัดกลุ้ม แต่เมื่อสางเมาความกลัดกลุ้มนั้นก็ยังคงอยู่เหมือนเดิม การบำเพ็ญในลักษณะเช่นนี้ เป็นหนทางสู่ความหลุดจริงหรือแล้วเหล่าสมณะทั้งหมดทำไมยังบำเพ็ญสมาธิอยู่แม้อายุหกสิบปีแล้วก็ยังไม่บรรลุนิพพานตัวเราก็คงเป็นเช่นนี้ จึงตัดสินใจออกจากสำนักของสมณะเพื่อแสวงหาสมณะโคดมที่ได้รับข่าวสารจากชาวบ้านที่ได้พูดคุยกัน

บทที่ 3 “พระสมณโคดม” สิทธารถะและโควินทะ ได้ออกจากสำนักของสมณะเพื่อแสวงหาพระสมณะโคดม ได้รับรู้ว่า พระสมณโคดมประทับอยู่วัดเชตวัน เมืองสาวัตถี ทั้งสองจึงรีบไปไม่รอช้าด้วยความกระหายอยากพบและฟังธรรมจากพระองค์ มีผู้คนมากมายเดินทางมาเพื่อฟังธรรมแล้วได้อุทิศตนเป็นพุทธสาวก หลังจากได้ฟังธรรมที่ปรารภถึงทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ และทางแห่งการดับทุกข์ และทรงชี้ว่าชีวิตนี้เป็นทุกข์ พระองค์ทรงค้นพบทางแห่งการดับทุกข์แล้ว และมีทางสำหรับการพ้นทุกข์สำหรับผู้ดำเนินตามรอยบาทพระศาสดา เมื่อฟังธรรมแล้วโควินทะผู้เป็นสหายได้ปวารณาตนขออุปสมบทเป็นพุทธสาวก สิทธารถะได้อวยพรให้เพื่อนว่า “โควินทะเพื่อนรักคุณได้ก้าวไปแล้ว ก้าวไปด้วยการตัดสินใจของคุณเอง... จงเดินทางเส้นนี้ไปให้ตลอดเถิด” แล้วทั้งสองสหายก็แยกจากกัน ก่อนจากวัดเชตวัน สิทธารถะ ได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อถามข้อสงสัยต่าง ๆ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงตรัสตอบด้วยอาการสำรวมว่า...เธอฟังธรรมได้ดีจริง ๆ เรายกย่องที่เธอใคร่ควรญพระธรรมได้ล้ำลึก เธอได้พบข้อบกพร่อง จงคิดทบทวนต่อไปเถิด...แต่ขอเตือนสติเธอว่า...เธอเป็นคนกระหายความรู้ เป็นคนเจ้าความคิด มีคำพูดขัดแย้งกันมาก ความคิดเห็นไม่มีความหมายอาจฉลาดหรือโง่เขลา...แต่พระธรรมที่เธอได้ฟังไม่ใช่เป็นความเห็นของตถาคต เป้าหมายไม่ได้มุ่งอธิบายให้ผู้กระหายความรู้ฟัง...จุดหมายของพุทธธรรมคือการหลุดพ้นจากทุกข์...สิทธารถะทรงกราบทูลว่า...พระองค์ทรงบรรลุธรรมด้วยวิธีการของพระองค์เอง โดยการคิด โดยการบำเพ็ญเพียร โดยความรู้และการตรัสรู้ พระองค์ไม่ได้เรียนจากการสอน ด้วยเหตุนี้ข้าพระพุทธเจ้าจึงคิดว่า...ไม่มีผู้ใดพบทางหลุดพ้นโดยการเรียนจากคำสอน ....ดังนั้นข้าพระพุทธเจ้าจึงไมปฏิญญาณตนเป็นพุทธสาวก เพราะเกรงว่าจะเป็นได้แต่เปลือกนอก...พระพุทธเจ้าตรัสว่า...เธอฉลาดมาก เธอรู้วิธีที่จะพูดอย่างฉลาด แต่จงระวังอย่าให้ฉลาดเกินไป...

บทที่ 4 “ตื่นจากความหลับ” หลังจากได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าสิทธารถะก็ได้ออกเดินทางเพื่อแสวงคำตอบในข้อสงสัยที่ตนมี และเป็นการจากโควินทะเพื่อนรักเป็นครั้งแรก เขาได้ใคร่ควรญอย่างลุ่มลึกจนทำให้เขาเข้าใจเหตุทั้งปวง การได้สนทนาธรรมกับพระพุทธเจ้าทำให้สิทธารถะได้เข้าถึงเหตุทั้งปวงนั้นคือ การคิด และด้วยการคิดนี้เองที่ความรู้สึกจะกลายเป็นความรู้ เพราะเหตุความรู้นี้เองจะทำให้เราไม่หลงทางแต่กลับจะนำเราให้เข้าถึงความจริงแท้และมีปัญญา...สิทธารถะได้ตั้งคำถามกับตัวเองว่า...การที่ได้เรียนรู้จาก

คำสอนและจากครูแม้ว่าครูจะสอนอะไรมากมายให้กับเราหรือมีอะไรอีกที่ครูไม่อาจสอน...สุดท้ายสิทธารถะก็ได้คำตอบให้กับตัวเองว่า...อัตตา คือ ลักษณะและธรรมชาติที่เราต้องการจะศึกษา เรามุ่งแสวงหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อชนะอัตตาแต่เราไม่สามารถพิชิตอัตตาได้...เราได้แต่หลอกอัตตา ได้แต่หนีและซ่อนตัวจากอัตตา...ไม่มีอะไรในโลกนี้ทำให้เราหมกมุ่นครุ่นคิดได้มากมายเท่าอัตตา...สิ่งนี้เองที่ทำให้เรามีชีวิตอยู่...และไม่มีอะไรในโลกนี้ที่เราจะรู้น้อยไปกว่าตัวตนของเราเอง...นี้คือ...วิญญาณแห่งการตื่นรู้ของสิทธารถะได้เกิดขึ้นแล้ว

ภาคที่ 2 มี 8 บท ดังนี้

บทที่ 1 “กมลา” วิญญาณแห่งการตื่นรู้ของสิทธารถะได้เกิดขึ้นเขาได้เรียนรู้ในสิ่งใหม่ เราเริ่มมองเห็นความสวยงามของธรรมชาติรอบตัวซึ่งเมื่อสิ่งเหล่านี้ไม่เคยปรากฏกับตัวเขาเลยเพราะเขาไม่เคยอยู่กับปัจจุบันแต่บัดนี้เขามีจิตอยู่กับปัจจุบันแล้ว...แล้วเขาก็เดินทางมาถึงท่าน้ำและได้พักที่กระท่อมของคนแจ่วเรือชื่อวาสุเทพ รุ่งเช้าวาสุเทพได้ถ่อเรือไปส่งสิทธารถะอีกฝากฝั่งของแม่น้ำ แต่เขาไม่มีเงินให้ค่าตอบแทนแต่วาสุเทพกล่าวว่า...ไม่เป็นไร...เพราะทุกอย่างจะหวนคืน...สักวันหนึ่งคุณจะกลับมาอีก...ขอบคุณสำหรับมิตรภาพ จากนั้นเขาก็เดินเข้าตัวเมืองได้พบหญิงงามเมืองชื่อว่า กมลา สิทธารถะหลงไหลในความงามของกมลายิ่งนักปรารถนาอยากมีอะไรกับกมลาแต่เขาไม่มีเงินที่จะจ่ายค่าตัวให้กมลา แต่กมลาก็มีความพึงพอใจในตัวเขาที่ได้ฟังบทกวีอันไพเราะที่เขาได้แต่งขึ้นว่า...กมลาเข้าไปในอุทยาน สมณะผิวคล้ำยืนอยู่ ณ ปากทางเข้า เมื่อเขาเห็นดอกบัวแย้มบาน สมณะค้อมกายต่ำ ยิ้มทักกมลา สมณะหนุ่มคิดว่า เราบวงสรวงกมลาคนงาม ดีกว่าบูชาสังเวยเทพเจ้า...และกมลายังประทับในคุณสมบัติที่เขามี 3 อย่าง คือ การรู้วิธีคิด รู้วิธีรอ และรู้วิธีอดทน... หลังจากนั้นกมลาได้แนะนำให้สิทธารถะไปทำงานกับพ่อค้าชื่อว่า กามสวามี สิทธารถะได้เรียนรู้ชีวิตจริงด้วยตนเองในเรื่องของความและการใช้ชีวิตอย่างโลกีย์

บทที่ 2 “ท่ามกลางผู้คน” สิทธารถะไม่มีความรู้เกี่ยวกับการค้าขายทำให้กามสวามีไม่ต้องการรับสิทธารถะเข้าทำงาน แต่กามสวามีต้องการทดสอบเขาจึงยื่นกระดาษพร้อมปากให้เขาเขียนอะไรก็ได้ เขาได้เขียนข้อความที่ทำให้กามสวามีอ่านแล้วพอใจอย่างมากว่า...การเขียนนั้นดี แต่การการคิดย่อมดีกว่าความฉลาดนับว่าเยี่ยม แต่ความอดทนเยี่ยมยิ่งกว่า...เขาจึงได้ทำงานกับกามสวามีและได้เรียนรู้วิธีการค้าขายจนทำให้เขาได้เป็นหุ้นส่วนของธุรกิจ และเขาจดจำคำของกมลาที่ว่า...ไม่ยอมทำตัวให้เป็นคนรับใช้พ่อค้าแต่วางตัวให้พ่อค้าปฏิบัติต่อเขาเยี่ยงเสมอกัน...เขาเข้าใจในการดำเนินชีวิตพ่อค้าไม่ได้รับเงินจากคนอื่นเปล่า ๆ พวกเขาได้ให้สินค้าเพื่อการแลกเปลี่ยน ด้วยการคิดดังกล่าวนี้ทำให้เขาคิดที่จะออกจากกามารมณ์ และไม่คิดเบียดเบียนคนอื่นเพราะทุกคนต่างก็เป็นเพื่อนร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วยกันทั้งสิ้น การเอาเปรียบเขาก็เท่ากับเพิ่มทุกข์ให้กับเขาไปด้วย สิทธารถะจะรับซื้อสินค้าทุกอย่างที่มีคนนำมาขายให้และปฏิบัติเขาเหล่านั้นด้วยความเสมอภาค

บทที่ 3 “วัฏสงสาร” สิทธารถะได้ชีชีวิตโลกีย์อย่างไม่ผูกตนกับโลกอยู่เป็นเวลานานเขาได้ลิ้มรสความมั่งคั่ง กามารมณ์ อำนาจ ศิลปะแห่งการการคิดได้ชักนำชีวิตเขาไป เขาทนรอและอดอาหารได้ในขณะที่

เขาเป็นสมณะ แต่เมื่อหลายปีผ่านไปเขาได้ถูกสภาพแวดล้อมอันสุขสบายครอบงำ เขามีฐานะดีขึ้นมีชีวิตที่ร่ำรวย มีทุกอย่างในชีวิต แต่ในวันหนึ่งเขาได้ระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าทำให้รู้ว่า การใช้ชีวิตเช่นนี้เป็นเรื่องไร้สาระที่เต็มไปด้วยความทุกข์ ถ้ายังใช้ชีวิตเช่นนี้อยู่เขาก็จะตกอยู่ในวังวนแห่งวัฏสงสารเช่นนี้ตลอดไป เมื่อเขาอายุ 40 ปี เขาเริ่มเห็นผมหงอกจึงรู้สึกสะพรึงกลัวต่อวัยชรา และความตายที่จะมาเยือน เขาสติจากความฝันที่ได้โยนนกหายากเสียงดีที่กมลาเลี้ยงนอนตายในกรงทอง เขารู้สึกว่า...เขาได้ทิ้งสิ่งที่ดีงามไปเช่นเดียวกับที่เขาได้ทิ้งความดีงามที่เขาได้สั่งสมมาในขณะเป็นสมณะไปหมดสิ้น...ความมั่งคั่งร่ำรวยทำให้เขามองคนอื่นอย่างด้อยค่า เมื่อความคิดแบบสมณะที่เคยมีในอดีตเกิดขึ้นทำให้เขาเริ่มมองเห็นความเท่าเทียม ...และเขาได้ร่วมรักกับกมลาเป็นครั้งสุดอย่างสุดซึ้งจนเขารำพึงกับตัวเองว่า...กามารมณ์ใกล้ชิดกับความตายมากที่สุด...จากนั้นเขาก็จากกมลาไป...และกมลาได้ข่าวว่าสิทธารถะได้หายตัวไปเธอได้จับนกที่เธอเลี้ยงไว้ในกรงทองปล่อยให้บินไปสู่ธรรมชาติ และปิดประตูบ้านงดรับแขกในฐานะเป็นนครโสเภณี ต่อมาเธอก็ตั้งครรภ์ผลจากการร่วมรักกับสิทธารถะครั้งสุดท้าย

บทที่ 4 “ริมฝั่งแม่น้ำ” สิทธารถะออกจากเมืองที่ตนเคยอยู่อาศัยถึง 20 ปี แล้วเดินเข้าป่าไม่คิดจะหวนคืนหลังอีก เพราะเขารู้ว่า ชีวิตตัวเองถูกผลาญมาหลายปีแล้ว เขาได้ลิ้มรส และหลั่งรินชีวิตจนถึงขีดที่ชวนให้คลื่นเหียน เขาถูกตรึงอยู่ในวัฏสงสาร ชักนำสิ่งน่าทุเรศ และความตายมาสู่ตัวเอง ดุจฟองน้ำดูดซับน้ำจนเต็มอิ่ม เขามีความเบื่อหน่ายในชีวิต เพราะชีวิตมีแต่ความโศกเศร้า มีแต่ความตาย ไม่มีอะไรในโลกที่จะฉุดรั้งเขาไว้ได้ ไม่มีอะไรที่จะปลอบใจ และทำให้เขาแจ่มใสเบิกบานได้อีกแล้วสิทธารถะอยากจะหลับอยากจะพัก อยากจะตายด้วยการถูกฟ้าผ่า มีเสือมากัด หรือมีเหล้าผสมยาพิษดื่มแล้วหลับไม่ต้องตื่นอีก จากนั้นเขาคิดจะฆ่าตัวตายด้วยการจุ่มหัวให้จมลึกลงไปในแม่น้ำ...ขณะนั้นเขาได้ยินเสียงจากวิญญาณส่วนลึกสุดจากอดีตของชีวิตที่อ่อนล้า นั่นคือ “โอม” ที่เขาเคยภาวนาในครั้งที่เคยอยู่บ้านทำให้เขาได้สติเขาภาวนา “โอม” แล้วหลับไปอย่างสนิท ตื่นมาได้พบกับโควินทะแต่โควินทะจำเขาไม่ได้สุดท้ายสิทธารถะได้ทำให้โควินทะรำลึกจึงจำได้ สิทธารถะได้เล่าความเป็นมาของชีวิตตั้งแต่จากกันที่วัดเชตวันจนประสบความสำเร็จในชีวิตให้โควินทะฟังและการออกจาริกในครั้งใหม่ที่เป็นสมณะสวมรองเท้าและใส่เสื้อผ้า...โควินทะได้ถามสิทธารถะว่า...คุณได้เสียทรัพย์สมบัติที่มีหมดเลยหรือ...สิทธารถะตอบว่า...สมบัติเสียผมหรือผมเสียสมบัติ...ไม่อาจแน่ใจได้เพราะกงล้อของทุกสิ่งหมุนเร็วเกินไป...แล้วทั้งสองก็จากกันเป็นครั้งที่สอง...สิทธารถะได้มีความสุขอีกครั้งมองเห็นความพิเศษของแม่น้ำหลังจากที่คิดจะฆ่าตัวตายในแม่น้ำแต่เขากลับเห็นความมหัศจรรย์ของแม่น้ำ...เหมือนแม่น้ำจะบอกเรื่องพิเศษที่เขาไม่เคยรู้มาก่อน

บทที่ 5 “คนแจวเรือจ้าง” สิทธารถะจำแม่น้ำที่ตนเองสัมผัสอยู่นี้ได้ว่าครั้งหนึ่งตนเองเคยได้ข้ามแม่น้ำสายนี้มีคนแจ่วเรือนำเขาจากฝั่งฟากโน้นนำเขามาส่งฝั่งนี้ เขาได้ยินเสียงจากใจที่เพิ่งตื่นรู้บอกกับเขาว่า...รักแม่น้ำนี้เถิด อยู่ริมฝั่งแม่น้ำนี้ และเรียนรู้จากมัน...จากนั้นเขาได้พบกับวาสุเทพคนแจ่วเรือที่เคยนำเขามาส่งเมื่อ 20 ปีก่อน แต่เขาจำวาสุเทพไม่ได้

หลังจากที่สิทธารถะจำวาสุเทพได้เขาได้เล่าชีวิตในอดีตจนถึงได้ข้ามฝั่งน้ำเข้าไปในเมืองให้วาสุเทพฟัง... จากนั้นสิทธารถตัดสินใจที่ใช้ชีวิตเป็นคนแจ่วเรือและเรียนรู้สายน้ำเหมือนเหมือนวาสุเทพ...ชีวิตเมื่อรุ่งเรือง เหมือนเราลอยอยู่เหนือแม่น้ำ แต่คราใดที่ชีวิตตกต่ำเหมือนเราจมดิ่งลงสู่แม่น้ำ...แม่น้ำไม่ได้หายไปไหน แต่มันเปลี่ยนสภาพกลายเป็นเมฆหมอก แล้วตกเป็นฝนลงมา...จากนั้นข่าวการจะเข้าสู่ปรินิพพานของ พระพุทธเจ้าก็เกิดขึ้นมีผู้คนมากมายเดินทางเพื่อจะไปเข้าเฝ้าพระพุทธองค์...ในครั้งนี้กมลากับลูกน้อย ก็ร่วมเดินทางมาด้วยเมื่อถึงริมฝั่งน้ำกมลาล้มลงและถูกงูพิษกัดสิทธารถะได้พบกับกมลาและได้ช่วยเหลือเธอ ด้วยการนำขึ้นเรือไปรักษาตัวที่กระท่อมของวาสุเทพ...แต่กมลาทนพิษงูไม่ไหวได้สิ้นใจบนเตียงของสิทธารถะ ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นนอนตายของภรรยาของวาสุเทพเช่นกัน...เมื่อทำการฝั่งศพกมลาเสร็จเขาต้องรับผิดชีวิต เด็กน้อยที่มากับกมลา...ซึ่งเป็นบุตรของกมลากับสิทธารถะที่ได้เริงรักเป็นครั้งสุดท้าย

บทที่ 6 “บุตรน้อย” เด็กน้อยหวั่นกลัวและร้องไห้ขณะฝังศพมารดา เขารับฟังสิทธารถะบอกว่า ตัวเขาเป็นลูก และต้อนรับเข้าอยู่ในกระท่อมของวาสุเทพด้วยความตกใจและเศร้าหมอง สิทธารถะน้อย ยืนหน้าสลดที่เนินฝังศพแม่แต่เข้าจดค่ำอยู่หลายวัน ทอดสายตามองไกล ปิดประตูใจ มุ่งต่อสู้ และผจญกับ ชะตาชีวิตของตัวเอง สิทธารถะปฏิบัติต่อเด็กชายอย่างระมัดระวัง ปล่อยให้เขาอยู่ตามลำพัง เขายอมรับว่า เด็กชายเศร้าเสียใจ สิทธารถะเข้าใจว่า ลูกไม่รู้จักเขา และเด็กคงไม่อาจรักเขาอย่างพ่อ แต่เขาค่อย ๆ ได้สังเกต และตระหนักว่าเด็กชายอายุสิบเอ็ดขวบคนนี้ถูกแม่ตามใจ และดิบใหญ่ตามลักษณะลูกคนมีเงิน เคยชินกับ อาหารดี ๆ เตียงนอนอ่อนนุ่มและการสั่งคนรับใช้ สิทธารถะเข้าใจดีว่าเด็กนิสัยเสีย และกำลังทุกข์โศกคนนี้ ยังไม่อาจทำใจให้ยินดีกับสถานที่คับแคบได้ และยิ่งนับวันเด็กน้อยก็ยิ่งก้าวร้าวเอาแต่ใจตนเอง และปฏิเสธ ความเป็นพ่อจากสิทธารถะ...ความทุกข์ระทมเกิดกับสิทธารถะอย่าล้นพ้นซึ่งวาสุเทพก็เข้าใจถึงความทุกข์ ครั้งนี้เป็นอย่างดี...แล้ววันหนึ่งเด็กน้อยคนนั้นแอบหนีข้ามฝั่งน้ำไปในป่า...ยิ่งสร้างทุกข์ระทมให้กับสิทธารถะ วาสุเทพได้แต่ปลอบใจว่า...ปล่อยให้เขาไปเพื่อได้เรียนรู้ชีวิตด้วยตัวของเขาเอง...สิทธารถะเห็นภาพในอดีต และสำนึกถึงความรู้สึกของพ่อในขณะที่ตนเข้าไปขอเพื่อการออกจากเรือนเพื่อเป็นสมณะ...เมื่อความทุกข์ ที่เกิดจากลูกชายได้หนีจากเขาไปได้นึกถึงคำภาวนา “โอม” ความทุกข์ทั้งปวงก็หายไป

บทที่ 7 “โอม” เมื่อสิทธารถะได้เห็นผู้ที่ได้ข้ามฝั่งแม่น้ำไปพร้อมครอบครัวตัวเขาได้ย้อนคิดถึง ตัวเองว่า แม้ผู้เป็นมหาโจรก็ยังมีลูกอันเป็นที่รักและได้ความรักจากลูกตอบ แต่ตัวเราหาเป็นเช่นนั้นไม่... สิทธารถะเริ่มมองเห็นสัจจธรรมแห่งชีวิตและมีความรู้สึกดีต่อผู้คนที่เขาได้พบเห็นเพราะบุคคลเหล่านั้น มีคุณค่าแก่การเคารพยิ่งนัก สิทธารถะได้พบความเจ็บปวดอันแสนสาหัสด้วยความคิดถึงลูกชายที่จากเขาไป เมื่อเขาแจ่วเรือฝั่งเขาลงเรือเพื่อออกติดตามหาลูกชายเขาได้เห็นเงาตนเองที่สะท้อนในแม่น้ำเป็นหน้าบิดา ของตนเองที่ครั้งหนึ่งเขาเคยรักและเกรงกลัว เขาจำได้ว่าครั้งหนึ่งเขาเคยบีบคั้นให้บิดาอนุญาตให้เขาไปอยู่กับ สมณะ ความรู้สึกของพ่อในขณะนั้นคงเจ็บปวดเหมือนเราในขณะนี้ จากนั้นสิทธารถะได้เล่าความในใจ ที่เต็มไปด้วยความเจ็บปวดทุกข์ระทมให้วาสุเทพฟัง...สิทธารถะได้รับรู้ว่า สิ่งต่างในโลกนี้ทั้งความดีความชั่ว

ความสุข ความทุกข์ ล้วนรวมกันเป็นโลกที่เราอาศัยอยู่ทุกสิ่งเหล่านี้ได้รวมกันเป็นกระแสแห่งเหตุการณ์ และเป็นดนตรีแห่งชีวิตในที่สุด...เมื่อเราฟังเสียงทุกเสียงอย่างตั้งใจไม่ผูกมัดวิญญาณของตนไว้กับเสียงใดเสียงหนึ่ง ตั้งใจดูดซับเสียงนั้นไว้ในอัตตา เมื่อนั้นบทเพลงพันเสียงอันยิ่งใหญ่ก็จะรวมเป็นคำเพียงคำเดียวนั่นคือ โอมหรือสมบูรณภาพ (อักษร 3 ตัว คือ อ อุ ม รวมกันเป็นพยางค์อันศักดิ์สิทธิ์ คือ “โอม” เรียกว่า ตรีมูรติ แปลว่า “มีรูป 3” หมายถึง “เทพเจ้า 3 พระองค์” เป็นสัญลักษณ์ศาสนาพราหมณ์ฮินดูในสมัยหลังต่อมา อักษร อ อุ ม มาจากอักษรตัวสุดท้ายของเทพทั้ง 3 ดังนี้ อ อักษร ได้แก่ พระวิษณุหรือพระนารายณ์ อุ อักษร ได้แก่ พระศิวะหรือพระอิศวร และ ม อักษร ได้แก่ พระพรหม)

บทที่ 8 “โควินทะ” โควินทะสหายรักสิทธารถะที่ออกจากเรือนเพื่อการเข้าไปอยู่กับสมณะ และได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าพร้อมสิทธารถะแล้วได้ปฏิญญาณตนขอบวชเป็นภิกษุ และได้แยกจากกันกับสิทธารถะ ทั้งได้มีโอกาสได้พบกัน 2 ครั้ง หลังจากที่แยกทางกัน...โควินทะได้พำนักจำพรรษาที่สวนสำราญที่กมลาหญิงงามเมืองได้อุทิศถวายเขาได้ข่าวว่ามีชายชราคนแจ่วเรือเป็นปราชญ์ผู้รอบรู้โควินทะมีความปรารถนาที่จะพบชายชราคนนั้น หลังจากพ้นฤดูกาลแห่งพรรษาเขาได้เดินทางไปยังฝั่งแม่น้ำและก็ได้พบชายชราคนนั้น เมื่อทั้งพบกันสิทธารถจำโควินทะได้แต่เขาจำสิทธารถะไม่ได้แต่หลังจากการสนทนากันโควินทะก็จำสิทธารถะได้...สิทธารถะกล่าวกับโควินทะว่า...บุคคลที่มุ่งแต่การแสวงหา พวกเขาก็จะพบแต่สิ่งที่แสวงหา เขาจะไม่พบอะไรเลย ไม่อาจซึมซับสิ่งใดๆ เพราะเขามัวคิดถึงแต่สิ่งที่เสาะแสวงหา และเป้าหมายของมัน การจะพบเป้าหมายต้องเกิดจากจิตที่เป็นอิสระ...คำถามสุดท้ายของโควินทะที่ถามสิทธารถะ...คุณยึดหลักการ ความเชื่อ หรือความรู้อะไรในการดำเนินชีวิต...สิทธารถะได้ตอบว่า...ผมไม่เชื่อหลักการใด ๆ หรือครูคนใด แม้ว่าตนจะเคยมีครูมาหลายคนเช่น กมลานางคณิการูปงาม กามสวามีพ่อค้าผู้มั่งคั่ง เป็นต้นก็เคยเป็นครูของตน...ความรู้อาจถ่ายทอดให้กันได้ แต่ไม่ใช่ปัญญา คนที่ได้พบปัญญาจะทำให้เขาแกร่ง และเกิดอัศจรรย์ใจ แต่เขาไม่อาจถ่ายทอดปัญญาหรือสอนปัญญานั้นได้...แม้การบรรลุธรรมและคุณธรรม วัฏสงสารและนิพพานเป็นเพียงถ้อยคำ สิ่งที่เรียกว่า “นิพพาน” ไม่มี เพราะ นิพพาน ไม่ใช่เป็นคำพูด แต่มันเป็นความคิดที่จะเข้าถึงได้ด้วยจิตที่อิสระ...เมื่อได้รับคำตอบจากสิทธารถะแล้วโควินทะได้ค้อมกายต่ำด้วยความศรัทธาต่อชายชราผู้สงบนิ่ง ผู้ซึ่งมีรอยยิ้มคอยเตือนให้ตนรำลึกถึงทุกสิ่งที่เคยรัก ทุกสิ่งที่มีค่าและศักดิ์สิทธิ์ในชีวิตของตนที่ผ่าน

สรุป

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ได้สะท้อนกระบวนการเรียนรู้การดำเนินชีวิตของชาติหนุ่มผู้มีความพร้อมด้วยรูปสมบัติและทรัพย์สมบัติเป็นหนุ่มรูปงามที่เกิดในตระกูลพราหมณ์ที่ผู้เป็นบิดาเป็นปราชญ์ผู้ทรงภูมิรู้ถ้าการดำเนินชีวิตแบบไม่หวังอะไรมากมายนักตามวิถีของชาวโลกจะพึงมีสิทธารถะคงมีชีวิตที่แสนสุขสบาย แต่เพราะความกระหายในความรู้ด้วยการตั้งคำถามว่าความรู้ที่ได้รับจากครู

หรือจากเหล่าพราหมณาจารย์ทั้งหลายนั้นเป็นความรู้ที่แท้จริงที่จะนำไปสู่ความหลุดได้จริงหรือจึงเป็นสาเหตุในการออกจากเรือนเพื่อแสวงหาคำตอบของสิทธารถะกับโควินทะด้วยการเข้าไปเรียนรู้กับสมณะผู้บำเพ็ญพรต แล้วทั้งสองก็ออกจากสำนักของสมณะและมีโอกาสได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าและได้ฟังธรรมจากพระองค์ทำให้โควินทะผู้เป็นเพื่อนรักปฏิญาณตนเป็นพุทธสาวกครองสมณเพศ สิทธารถะกับโควินทะได้แยกจากกันเป็นครั้งแรก และออกแสวงหาสัจธรรม ตามคติของเขาเอง เขาเลือกวิธีการแสวงหาสัจธรรมด้วยวิธีของชาวโลกทั่วไปไม่ยอมบวชเป็นสมณเพศเหมือนโควินทะโดยให้เหตุผลว่า แม้การออกบวชเป็นภิกษุก็เป็นเพียงการย้ายอัตตาจากสถานะหนึ่งไปอยู่อีกสถานะหนึ่งเท่านั้น...การออกเดินทางของสิทธารถะทำให้เขาได้พบผู้คนมากมายและได้เรียนรู้ในสิ่งใหม่จากบุคคลเหล่านั้นเช่น ได้เรียนรู้เรื่องความรักจากกมลานางคณิกา ผู้มีรูปงาม ได้เรียนรู้การค้าขายจากกามสวามีพ่อค้าผู้มั่งคั่ง และได้เรียนรู้เรื่องสายน้ำจากวาสุเทพชายผู้แจ่วเรือ แต่สุดท้ายเขาได้เรียนรู้ด้วยตนเองว่า บุคคลผู้ที่ให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นแต่เพียงผู้ถ่ายทอดวิธีการเท่านั้นแต่สิ่งที่จะเข้าถึงสัจธรรมที่แท้จริงจะต้องเกิดจากปัญญาของเราเองซึ่งตัวปัญญานี้ไม่สามารถถ่ายทอดให้ใครได้ผู้หวังจะได้ปัญญาต้องแสวงด้วยตัวเองเท่านั้นจึงจะพบ... นี่คือเรื่องราวในสิทธารถะวรรณกรรมที่สะท้อนกระบวนการเรียนจากภายในด้วยการแสวงหาความจริงของชีวิตที่เราสามารถแสวงหาได้ด้วยตนเอง

ทัศนะวิจารณ์

ผู้วิจารณ์ได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็นจึงนำมาเพื่อทำการวิจารณ์ ดังนี้

1. จุดเด่นของหนังสือมี 3 ประเด็น ดังนี้

1.1 ภาษาที่ใช้ในหนังสือ : หนังสือเรื่องสิทธารถะเป็นหนังสือที่แปลจากหนังสือต่างประเทศที่มีต้นฉบับเป็นภาษาเยอรมันภาษาและสำนวนการแปลในหนังสือเล่มนี้ถูกแปลโดย สดใส ขันติวรพงศ์ ซึ่งได้รังสรรค์ผลงานด้วยการแปลที่ใช้ภาษาร่วมสมัยเมื่อได้อ่านเรื่องของสิทธารถะแล้วเหมือนหนึ่งว่าตัวเราได้ถูกดึงดูดเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์ของเรื่องราวในทุกตอนของสิทธารถะด้วย พร้อมทั้งในเรื่องราวได้สอดแทรกหลักธรรมและแนวคิดเชิงจริยปรัชญาที่แฝงอยู่ในวิถีชีวิตของตัวละครที่ผู้อ่านสามารถนำมาเป็นแนวทางเพื่อปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง

1.2 การนำเสนอเนื้อหา : ในหนังสือสิทธารถะได้มีการวางเนื้อหาที่เริ่มต้นจากการนำเสนอชีวิตเบื้องต้นของสิทธารถะที่มีเพื่อนรักชื่อโควินทะที่เกิดในตระกูลพราหมณ์ที่มีความกระหายในความรู้จึงออกแสวงคำตอบบางอย่างให้กับตนเองจึงออกจากเรือนไปใช้ชีวิตอยู่ในป่าร่วมกับสมณะและได้ฟังธรรมกับพระพุทธเจ้า แล้วออกจากสำของพระพุทธเจ้าเพื่อเดินทางในการแสวงสัจธรรมด้วยตัวเอง จึงได้พบผู้คนมากมาย และได้เรียนรู้จากบุคคล และปรากฏการณ์ต่าง ๆ จนได้เข้าถึงสัจธรรมที่เป็นคำตอบให้กับตัวเอง

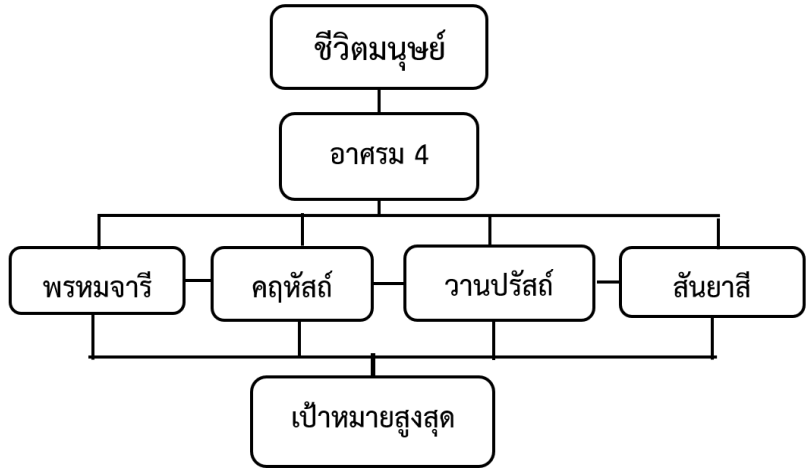
การวางโครงเรื่องเป็นไปด้วยความเหมาะสมทีอ่านในแต่ละตอนแล้วจะทำให้เข้าใจและมีข้อดีของหนังสือ คือ ในการเริ่มต้นแต่ละตอนจะมีการนำเรื่องราวจากตอนที่แล้วมานำเสนอไว้ก่อนทำให้เกิดความต่อเนื่องในการอ่าน และเมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะพบว่า ผู้เขียนได้วางกรอบเนื้อหาโดยยึดหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินเรื่อง เช่น ภาคที่ 1 ประกอบด้วย 4 บท ได้วางกรอบการดำเดินเรื่องไปตาม อริยสัจ 4 คือ บทที่ 1 บุตรของพราหมณ์ คือ ทุกข์ บทที่ 2 อยู่กับสมณะ คือ สมุทัย บทที่ 3 สมณโคดม คือ นิโรธ และบทที่ 4 ตื่นจากความหลับ คือ มรรค ภาคที่ 2 มี 8 บท ได้วางกรอบการดำเดินเรื่องไปตามมรรคมีองค์ 8 คือ บทที่ 1 กมลาคือ สัมมาทิฏฐิ บทที่ 2 ท่ามกลางผู้คน คือ สัมมาสังกัปปะ บทที่ 3 วัฏฏสงสาร คือ สัมมาวาจา บทที่ 4 ฝั่งแม่น้ำ คือ สัมมากัมมันตะ บทที่ 5 คนแจวเรือ คือ สัมมาอาชีวะ บทที่ 6 บุตรน้อย คือ สัมมาวายามะ บทที่ 7 โอม คือ สัมมาสติ และ บทที่ 8 โควินทะ คือ สัมมาสมาธิ

1.3 อิทธิพลต่อสังคม : ปฏิเสธไม่ได้ว่า หนังสือเรื่อง “สิทธารถะ” ที่เฮอร์มานน์ เฮสเสได้เขียนขึ้นด้วยการเทียบเคียงตัวละครที่มีชื่อในทางพุทธศาสนา และยังได้ดำเนินเรื่องที่ยึดกรอบหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับบุคคล สถานที่ เสมือนหนึ่งว่าเรื่องนี้ได้เกิดขึ้นจริง ๆ ผู้เขียนได้เสนอมุมมองของตนเองผ่านความคิดและจินตนาการที่ถ่ายทอดผ่านตัวละคร เช่น สิทธารถะ โควินทะ วาสุเทพ กมลา กามสวามี เป็นต้น อิทธิพลที่มีต่อสังคมจากหนังสือเล่มนี้ คือ แนวคิดทางศาสนา วัฒนธรรม และแนวคิดทางปรัชญาตะวันออกได้มีอิทธิพลต่อโลกตะวันตก นอกจากนี้ยังได้ให้แนวคิดในการแสวงสัจธรรมที่เริ่มต้นจากตัวเราด้วยการออกแสวงหาวิธีการที่จะเข้าถึงจุดมุ่งหมายด้วยตัวเราเองบุคคลอื่นไม่สามารถจะนำเราให้เข้าถึงเป้าหมายได้ถ้าตัวเราไม่เริ่มต้นในการเดินทางก็ไม่มีค่าอะไรจากการเรียนรู้และคำชี้แนะจากบุคคลอื่น เพราะความรู้หรือวิธีการนั้นสามารถถ่ายทอดให้กันได้แต่ ...การเข้าถึงหรือปัญญานั้นเราจะต้องเข้าถึงด้วยตัวของเราเอง เมื่ออ่านหนังสือเล่มนี้จบลงผู้อ่านหลายคนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการในการดำเนินชีวิตใหม่ที่มุ่งแสวงความสุขอันนิรันดร์ และเมื่อค้นพบแล้วพร้อมที่จะคืนความสุขนั้นให้แก่สังคม

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจารณ์หนังสือเรื่อง “สิทธารถะ ทำให้ได้องค์ความรู้ คือ ชีวิตของมนุษย์ดำเนินไปตามกรอบของอาศรม 4 คือ พรหมจารี เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ภาคทฤษฎี คฤหัสถ์ เป็นวัยแห่งการครองเรือนด้วยการนำภาคทฤษฎีมาสู่ภาคปฏิบัติ วานปรัสถ์ เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ภายใน และสันยาสี เป็นวัยแห่งการบำเพ็ญตนเพื่อความหลุดพ้น หลักอาศรม 4 เป็นการวางรูปแบบการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ตามหลักอาศรม 4 ในศาสนาฮินดู อาศรมข้อที่ 1-2 คือ วัยพรหมจารี และคฤหัสถ์

เป็นปฏิบัติตนให้มีจิตโน้มเอียงไปในทางโลกโดยธรรมชาติ และเมื่อถึงวัยอันเหมาะสมที่ได้รับการอบรมบ่มนิสัยอย่างถูกต้องแล้วจิตใจจะโน้มเอียงไปในการออกบวช อาศรมข้อ 3-4 คือ วัยวานปรัสถ์ และวัยสันยาสี เป็นวัยแห่งการปลีกตัวออกจากความวุ่นวายของโลก เป็นการแสดงถึงความเจริญเติบโตภายในหรือที่เรียกว่า มีอุปนิสัยแก่กล้า มีศรัทธาแก่กล้าในอาตมัน พร้อมที่จะเข้าถึงความหลุดพ้น สรุปเป็นแผนภูมิรูปภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

เฮอร์มานน์ เฮสเส (Hermann Karl Hesse). สดใส ผู้แปล (2558). สิทธารถะ (Siddhartha). (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.